

(НИН, 23.07.2009)

Од две републике некадашње Југославије које су пре 18 година заједно кренуле на пут осамостаљења једностраним проглашењем независности на исти дан, једна је данас чланица Уније, док друга због противљења прве не може да уђе у ЕУ. Држава кандидат за чланство у Унији прва је пре 18 година признала до тада непризнату суседну државу, тек отцепљену од СФРЈ. „Призната држава” узвратила је 18 година касније блокадом европских интеграција комшија „на југу”.

Јасно, ради се о Словенији и Хрватској. Гранични спор око пар стотина хектара земље, „слободног изласка” Словеније на отворено море и својатања Пиранског залива (величине 160 Бледских језера), репризира се попут лоше сапунице још од 1991. До децембра лане, када је Словенија увела блокаду напредовања Хрватске у Унију, спор је личио на пренадуван балон који ће спласнути. После осмомесечне словеначке блокаде, високим представницима ЕУ речени спор више не изгледа као нешто пролазно. Чешка, претходна председавајућа ЕУ, морала је због тога три пута да откаже „претприступне конференције” Брисела са Хрватском.

Донедавни хрватски премијер Иво Санадер навео је, у образложењу своје изненадне оставке, као један од разлога и словеначку блокаду Хрватске, док је Карл Билт, министар спољних послова Шведске, тренутно председавајуће ЕУ, приликом преузимања мандата дао до знања да Унија не намерава да се даље бави „тим билатералним питањем”. Службеној Љубљани и Загребу омогућио је неорочено „време за размишљање”. Словенији се не жури јер је уверена да је ово последњи воз да „притисне” на суседе. Чињеница је да хрватски привредници упозоравају да Хрватска без „кишобрана ЕУ” много теже подноси притисак светске економске кризе, али то до сад није био фактор у политичким препуцавањима.

Суноврат кредибилитета Уније: Словеначким новинарима су „извори близу шведског председништва ЕУ” саопштили да није само Хрватска на губитку због спора, већ губи и Словенија. Шта то Словенија губи? Одговор је кратак – „кредибилитет”. Билт каже да је „кредибилитет морална валута којом послујемо унутар ЕУ”. Словенија која себе сматра једним од најбољих и најперспективнијих бриселских ђака, осетила се укореном. Уследио је одговор министра спољних послова Самуела Жбогара да Словенија не губи

„никакав кредибилитет”, а љубљански медији су се расписали о вили коју Билт поседује на „прелепој Корчули, хрватском острву”. Словеначка штампа је лансирала и саркастично питање: где је била та ЕУ са својом „моралном валутом” када су Италија и Аустрија условљавале улазак Словеније у ЕУ.

Ново и до сада најопасније поглавље у односима између две државе отворио је несуђени „бомбаш” из Загреба Јосип Загајски, вуковарски ветеран који је планирао убиство словеначког премијера Борута Пахора, љут због словеначке блокаде. Загајски се у Загребу укрцао у воз из Београда за Цирих, наоружан са пет „кашикара” од који је једну покушао да активира приликом претреса на словеначкој граници. Присебност полицајца спречила је Загајског, а терористички чин – осуђен је и у Хрватској. После тога Пахор напрасно најављује да ће се ускоро срести са новом хрватском колегиницом Јадранком Косор „на тлу Хрватске”, уз ограду да од тог састанка не треба очекивати проналажење брзог решења.

За челнике ЕУ тај спор представља велико оптерећење јер је према плановима Брисела морао да буде решен до краја чешког мандата. Комесар за проширење Оли Рен низао је Љубљани и Загребу током протеклих шест месеци предлог за предлогом, после консултација са обе стране; предлагао је арбитражу у виду пет судија од којих би троје били судије Међународног суда правде у Хагу (International Court of Justice), који би ствар „пресекли”. Љубљана је од Рена затражила „мање корекције” – измену избора судија који би се бирали са списка Европске комисије, затим да Словенија задржи приступ отвореним водама Јадрана све до окончања проблема те суђење на основу „принципа праведности” односно „ex aequo et bono”. Захтев се сударио са одлуком хрватског Сабора који је у међувремену експресно прихватио Ренов предлог без „амандмана”.

Звезкање оружјем: „Принцип изнуђивања није принцип ЕУ, нити је део принципа добрих односа, још посебно са суседним земљама,” поручио је Санадер Љубљани са конвенције ХДЗ-а у Книну. Ни приликом давања оставке није одустао од упозорења да „неће добити ни милиметар хрватског мора”, препоручивши Љубљани да се са својим захтевима „гледе мора” радије обрати италијанском премијеру Берлусконију.

Словеначки политички врх оштро се одазвао. Водитељ ТВ станице „Канала А” питао је: „Коме прети хрватски председник владе?” Председник Словеније Данило Тирк је узвратио Санадеру да му не саветује давање прегрејаних коментара, а отац словеначког устава и председник словеначке скупштине у време рата за отцепљење Словеније од СФРЈ (1991) Франце Бучар, у Санадеровој „агресивној изјави” проналази - најаву рата.

Историчар Јоже Пирјавец изјављује да се нада да словеначко-хрватски спор неће бити решаван оружјем, док портпарол министарства спољних послова Словеније на питање новинара „хоће ли словеначка политика која не може да се похвали тврдом кичмом, издржати притисак Вашингтона и Брисела?“, одговара да је „непотребно сумњати у усправност кичме домаће политике, па се олако говори о капитулацији и предаји, иако кад је у питању национални интерес - нема попуштања“. Објаснио је да је паника (око пропадања Ренове иницијативе) излишна, јер ускоро на сцену ЕУ ступа нов комесар за проширење и нова Европска комисија.

Публициста Споменка Хрибар упозорила је да Санадерова претња слути да би он да словеначко-хрватски спор пренесе у Вашингтон како би притиснуо Словенију. То је потврдило и „Дело“ које под насловом „У Загребу се уздају у америчку помоћ“ преноси да Санадер и Месић код куће шире веру да ће у међудржавни спор зарезати Америка, што поткрепљују изјавом Стјуарта Џонса, високог званичника Стејт департмента.

Ни Словенији не недостаје идеја како иритирати суседе – недавно је у престоници уприличено обележавање 200. годишњице настанка Илирских провинција које је у овом делу света установио Наполеон после победе над Аустријом, а чији је административни центар била Љубљана. Илирске провинције су се простирале све до Дубровника, преко пола Хрватске, па не треба много маште да се схвати какву је поруку о свом „историјском праву“ које полаже на Далмацију и Истру тиме Љубљана одапела пут Загреба. Истом приликом су глорификацијом заслуга Наполеонове Француске гурнуте на „ђубриште историје“ потоње заслуге српског краља и Србије за процват просвете на словеначком језику на тлу Словеније. Још само интернетска страна Универзитета у Љубљани сведочи да је настао као „Универзитет Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца“ односно „Универзитет краља Александра I у Љубљани“.

Спор претња за Балкан: У страху да ће центри ненаклоњени словеначкој страни у спору са Хрватском (Вашингтон, Стокхолм, Париз, Брисел...) појачати притисак на Љубљану, словеначки медији учестало упозоравају да је суседна држава пред - банкротом. ПОП ТВ слом хрватске привреде најављује насловом „Хрватска банкротирала“ и извештава о невероватно високом спољном дугу... „Лоша година за хрватски туризам“, додаје словеначка штампа, откривши да је Хрватску у прва три месеца 2009, према Хрватском статистичком уреду, посетило за 14 одсто мање туриста него у истом периоду лане при чему је остварено за петину мање ноћења. Словеначки медији то доводе у везу са падом интересовања гостију из Словеније за одмор у Хрватској, јер је уочи ескалације сукоба са Загребом посета Словенаца опала за 19 одсто у поређењу са 2008. ПОП ТВ тврди да је у 2008. милион Словенаца летовало у Хрватској и да су остварили по шест ноћења у

Криза европске моралне валуте

Пише: Светлана Васовић-Мекина
четвртак, 23 јул 2009 10:47

просеку, одмах иза Немаца. Колумнисти се радују јер „хрватски туристички фијаско може изазвати банкрот њене привреде”.

Уколико убрзо не дође до помака у решавању овог спора, словеначка блокада Хрватске могла би да има и шире последице, пре свега за европску перспективу „Западног Балкана”. У дипломатским круговима у Љубљани чује се ехо страховања из Брисела да би „словеначки сценарио” могао да се понови и приликом сваког следећег проширења ЕУ. Зато водећи европски политичари сматрају да би било боље да се више држава Западног Балкана приликом будућих (још неизвесних) проширења „прихвати у пакету” и тако избегне понављање словеначког сценарија с Хрватском.